

JURYRAPPORT 2022

Bij een juryrapport hoort opzwepend tromgeroffel. Zeker wanneer in de aankondiging staat dat de uitslag een fotofinish is geworden, loopt de spanning wat hoog op. Maar het is geen goedkoop mediatrucje kan ik u verzekeren: we hebben als jury nooit eerder zoveel publicaties op onze *longlist* gehad. En daarna op de *shortlist*. En daarna op de toch weer wat *minder korte* list. Tot we in de fase kwamen dat we alle vier wel een keertje *bijna* overtuigd door de argumenten van een ander. Dat moment van naderende verwarring was het sein de knoop door te hakken.

Tegen degenen die we nomineerden en die aan het einde van de avond zonder prijs naar huis gaan zeggen we dus nu al: je bent er zelden zo dichtbij geweest.

Al heb je daar weinig aan in een wereld van winnaars en verliezers.

Uw jury bestond ook deze keer uit vier mensen: Gretha Pama (redacteur NRC), Jasper Beckering (inmiddels hoofd teaching and learning centre rechtenfaculteit UVA), Herman van de Werfhorst (hoogleraar stratificatiesociologie aan het Europees Universitair Instituut in Florence) en Peter de Vries (lid college van bestuur Grafisch Lyceum Utrecht, voorzitter),

Bij het veld van ruim veertig inzendingen plaatsen we gewoontegetrouw een paar algemene aantekeningen. Allereerst: de '*usual suspects*', of beter 'vaste waarden', van de onderwijsjournalistiek zijn de landelijke kranten, het onderwijsblad en de universiteitsbladen. Zij zonden veel materiaal in. We misten deze keer echt de regionale kranten. En de omroepen, landelijk en regionaal. Onze oproep aan hen volgende keer ook werk voor te dragen, geef ik een steuntje mee door erop te wijzen dat we geen print-prijs zijn. We zien steeds vaker, kijk maar bij één van de nominaties, dat geschreven tekst wordt gecombineerd met een podcast. Net als voorgaande jaren waren er de nodige cross mediale producties met mooie interactieve extensies op de site. En de illustraties van het Onderwijsblad zijn al jaren van dermate hoge kwaliteit zijn, dat we ze hier apart willen vermelden: *a picture tells more than a thousand words*.

Een andere observatie is dat er bijzonder veel aandacht uitging naar het hoger onderwijs. Niet naar corona, het c-woord viel gek genoeg slechts een paar maal. Alsof we de verlamme pandemie achter een soort pauzeknop hebben weggedrukt. Wie scholieren en studenten deze weken hun nieuwe opleiding binnen ziet gaan, proeft echter dat er een generatie rondloopt met nogal wat blessures.

Veel hoger onderwijs dus. Het lijkt wel een soort piramide, met de universiteit aan de top, het hbo er net onder – waarbij mbo, vmbo en andere onderwijstypes minder bedeed raken. Zegt dat iets over het onderwijs? Of over de journalistiek?

Onder de inzendingen bevond zich dit jaar ook een aantal series. We zien de opbrengsten van de steun die wordt gegeven door het stimuleringsfonds voor de journalistiek. Er was veel en degelijk onderzoekswerk, zoals van Voxweb naar de grenzen aan de groei van de universiteit. Of de research van een groep rond folia civitatis over de onnavolgbare opkomst en afgang van de basisbeurs.

Er was ook een galerie met fraaie persoonlijke miniatuurtjes 'de ene leerling' uit de Volkskrant.

Tegenover de reeksen stonden korte en heftige publicaties, zoals die over de wegwerpdocent uit het Utrechts universiteitsblad. Allemaal inzendingen die in het jurygesprek hun pleitbezorgers kregen.

En dan de nominaties, stuk voor stuk bestempeld als potentiële winnaar. In willekeurige volgorde – zoek dus niet tevergeefs naar een clou.

1. Schoolbestuurders en politici hebben al een paar decennia lang de mond vol over leven lang leren. De markt heeft het in de tussentijd opgepakt. **Michelle Salomons, Emiel Woutersen, Thomas Muntz, Investico, De Groene**

Amsterdammer, Trouw: publiceerden erover onder de titel 'De sluipende privatisering van het Nederlandse onderwijs'. Onderzoekende journalistiek die het businessmodel blootlegt van onderwijsondernemers die cursussen en begeleiding als handelswaar opvatten. Maar dit gaat veel verder dan Legomasters. Bij deze ondernemers is kwaliteit geen resultaat maar samen met personeelsbeleid een kostenpost op de winst- en verliesrekening.

2. **Arno Kersten publiceerde de afgelopen drie jaar 22 artikelen in *Het Onderwijsblad*** over de Scholen voor Persoonlijk Onderwijs. Ook 'Dossier SvPO' gaat over onderwijs als platte business. Dit is onderzoeksjournalistiek in de categorie vasthoudend. 'Gewone' verslaggeving gecombineerd met uitzoekwerk, doorvragen en vertrouwen van bronnen winnen. De serie leidt van ondoorzichtige financiële constructies, wanbeheer en gebrek aan medezeggenschap naar uiteindelijk gewoon slecht onderwijs. En het ongemakkelijke is: dat het onder de streep niet klopt voel je van mijlen ver aankomen.
3. Op een andere markt, die van politieke macht en imago, beweegt zich de publicatie van **Patricia Veldhuis, Kees Versteegh, NRC**: 'Reconstructie: hoe de miljarden voor onderwijs tot stand kwamen'. Het kabinet trok miljarden uit om het onderwijs door de corona-pandemie heen te helpen. Was het goed besteed geld? Een beroep op de wet openbaarheid bestuur leverde honderden nota's, appjes en mails op. Bij elkaar schetst het een ontluisterend beeld hoe het onderwijsland wordt bestuurd. Onder grote politieke druk en zonder dat duidelijk was hoe groot de leerachterstanden waren, vochten ministeries hun Haagse strijd uit over het geld en hun imago.
4. **Kaya Bouma, Fleur Damen, Nadia Ezzeroili, Serena Frijters, Joris Tieleman**, van *de Volkskrant*: 'Kansenongelijkheid in het onderwijs'. Een serie waarin de maatschappelijke context en verschillende perspectieven op ongelijkheid helder zijn verwoord. De data-verzameling is uniek en leidt naar goed geformuleerde vragen over het verschil in kansen tussen hoge en lage inkomens maar ook tussen randstad en platteland. De datavisualisatie is van hoog niveau.
5. **Patricia Veldhuis** heeft een tweede nominatie in de wacht gesleept met 'De kinderen van de Witte Vlinder'. De NRC-verslaggeefster liep ruim een half jaar mee in groep acht van basisschool De Witte Vlinder in een achterstandswijk in Arnhem. Het leverde een reeks zeer fraai geschreven artikelen en een podcast op. Alle facetten van segregatie komen voorbij, op persoonlijk en systemisch niveau, van eindmusical tot inspectiebezoek. Hier klinkt niet de Haagse taal maar de maatschappelijke werkelijkheid van het schoolplein
6. En als zesde de nominatie van **Johannes Visser, de Correspondent**. Ook bij hem een serie, ook over kansenongelijkheid, maar op een aparte manier belicht. In zijn stukken worden empirische observaties, soms anekdotes, onderling verbonden door filosofische en sociologische inzichten. Ook dit is een productie met een onderscheidende stijl. Met als thema hoe ongelijkheid in het onderwijs werkt, en wordt doorgegeven. Niet alleen als anoniem systeem maar juist ook in het alledaagse gedrag van de leraar in de klas en de leerlingen op het introkamp. Het einde van het meritocratische liedje is dat de bestaande sociale pikorde tussen de gymnasiast, atheneum-klant en vmbo'er in stand blijft en wordt gereproduceerd. Er blijven dus winnaars en verliezers.

Ook vanavond.

Journalistiek onthult, duidt, gromt en graaft, emotioneert, stelt vragen, trekt in twijfel wat iedereen al denkt te weten.

Wij werden daarbij dit jaar het meest geraakt door de verhalenreeks van Johannes Visser Winnaars en verliezers.

Dordrecht, 30 september 2022.